

BALTIJAS SOCIĀLO ZINĀTŅU INSTITŪTS

**Bilingvālās izglītības programmas ieviešanas izpēte:
skolēnu un vecāku nostādnes un izpratne**

2000. GADA JŪNIJS

Baltijas Sociālo Zinātņu institūts
Akas ielā 5/7, Rīga LV-1011
Tel: 7312484; Fax: 7312483

Saturs

1. Pētījuma galvenie secinājumi un rekomendācijas	2
2. Fokusa grupu diskusijas ar vecākiem	4
2.1. Pētījuma apraksts	4
2.2. Kopējie secinājumi	6
2.3. Pētījuma rezultāti	8
3. Fokusa grupas diskusijas ar skolēniem	33
3.1. Pētījuma apraksts.....	33
3.2. Kopējie secinājumi	34
3.3. Pētījuma rezultāti	35
4. Pielikumi	41
4.1. Fokusa grupas ar pirmo klašu skolēnu vecākiem plāns	41
4.2. Fokusa grupas ar pirmo klašu skolēniem plāns	43

1. Pētījuma galvenie secinājumi un rekomendācijas

Lai noskaidrotu vecāku un skolēnu izpratni un attieksmi pret bilingvālo apmācības metodi un tās īstenošanu skolās ar krievu mācību valodu, tika veikts kvalitatīvs pētījums, kura ietvaros notika divas fokusa grupas ar pirmo klašu skolēnu vecākiem un trīs fokusa grupas ar pirmo klašu skolēniem. Pētījuma izlasē tika iekļautas četras Rīgas vidusskolas un viena Jelgavas vidusskola.

- Pētījuma rezultāti liecina, ka pirmo klašu skolēnu vecāku izpratne par bilingvālo apmācības programmu ir zema. Vecākiem nav skaidrs, kādu apmācības modeli šī programma paredz. Rezultātā vecāku nekompetence ir iespējama cēlonis negatīvajai vecāku attieksmei pret bilingvālo apmācības programmu. Lai to novērstu, ir nepieciešams paaugstināt vecāku informētības un izpratnes līmeni.
- Pirmo klašu skolēnu vecāku attieksme pret bilingvālo apmācības programmu ir atšķirīga. Daļa vecāku to atbalsta un uzskata, ka šāda metode ne tikai ievērojami uzlabos viņu bērnu latviešu valodas zināšanas, bet arī būs priekšnoteikums neierobežotām tālākās izglītības iespējām un konkurētspējai Latvijas darba tirgū. Otra daļa vecāku savu negatīvo attieksmi pamato ar to, ka šīs programmas ieviešanas rezultātā kritīsies skolēnu kopējais izglītības līmenis un vispārējā sagatavotība skolās ar krievu mācību valodu.
- Lai sekmīgi īstenotu bilingvālās apmācības programmas mērķus, saskaņā ar vecāku viedokli, ir jāpievērš lielāka vērība atbilstošas metodoloģijas izstrādi. Apkopojot respondentu paustos viedokļus var izvirzīt vairākus ieteikumus:
 - pozitīvi novērtēta un sekmīga ir pieeja, kad jaunās vielas apguvei nepieciešamos terminus un jēdzienus bilingvālajos priekšmetos iemāca latviešu valodas stundās; tātad ir jāpilnveido latviešu valodas mācību stundu saskaņošana ar bilingvālo mācību priekšmetu programmu;
 - pirmajā klasē latviešu valodas pasniegšanā ir vēlams lielāks uzsvars uz sarunvalodas apguvi un dzīvās saskarsmes latviešu valodā veicināšanu ārpus skolas, ko var panākt, piemēram, veidojot un attīstot sadarbību starp latviešu un krievu skolām, aktīvi iesaistot šajā procesā pašus skolēnus;

- respondentu (vecāku un skolēnu) sniegtās atbildes liecina, ka latviešu valodas apguvē ir nepieciešams vairāk iesaistīt dažādus vizuālos materiālus un spēles elementus, jo tieši šāda rakstura uzdevumi bērnos izraisa lielāku interesi gan par apgūstamo valodu, gan par pašu mācību procesu kopumā, kā rezultātā skolēniem veidojas pozitīva attieksme pret latviešu valodu.
- Lai novērstu esošās grūtības, ar kurām saskaras pirmo klašu skolēni, mācoties latviešu valodu un bilingvālos mācību priekšmetus, ir nepieciešams sastādīt atbilstošus mācību materiālus, kas ir paredzēti krievvalodīgajiem skolēniem bilingvālajos mācību priekšmetos un latviešu valodā.
- Pozitīvs bilingvālās apmācības programmas īstenošanas priekšnoteikums ir pašu skolēnu pozitīvā attieksme pret latviešu valodu un bilingvālajiem mācību priekšmetiem. Skolēni ir atvērti un gatavi gan apgūt latviešu valodu, gan mācīties pēc bilingvālās metodes, gan veidot saskarsmi ar latviešiem ārpus skolas.
- Pirmo klašu skolēnu vecāki atzina, ka liela loma bērnu attieksmes veidošanā ir :
 - pedagogiem un viņu profesionālajai sagatavotībai;
 - atbilstošas metodikas un mācību materiālu izvēlei;
 - ģimenē valdošajai nostādnei attiecībā uz latviešu valodu, bilingvālo apmācības programmu un nacionālpolitiskajiem jautājumiem.

2. Fokusa grupu diskusijas ar vecākiem

2.1. Pētījuma apraksts

Pētījuma mērķi:

- noskaidrot pirmo klašu skolēnu vecāku izpratni par bilingvālās apmācības programmu;
- noskaidrot pirmo klašu skolēnu vecāku attieksmi pret bilingvālās izglītības programmas ieviešanu.

Pētījuma apakšmērķi:

- noskaidrot, kā skolās patreiz tiek īstenota bilingvālā apmācības programma;
- noskaidrot, kāda ir pirmo klašu skolēnu attieksme pret bilingvālo apmācību;
- konstatēt biežāk sastopamās bilingvālās apmācības radītās problēmas, ar kurām saskaras pirmo klašu skolēni un viņu vecāki.

Metode:

Mērķa grupu diskusija

Mērķa grupas:

1. grupa – pirmo klašu skolēnu vecāki.
2. grupa – pirmo klašu skolēnu vecāki.

Izlases metode:

Abām mērķa grupu diskusijām respondenti tika atlasīti, kontaktējoties ar iespējamiem dalībniekiem pa tālruni. Atlase tika veikta pēc skolu (četras Rīgas vidusskolas un viena Jelgavas vidusskola) direktoru iesniegtajiem pirmo klašu skolēnu vecāku sarakstiem.

Diskusiju norises valoda:

Krievu valoda

Diskusiju veikšanas laiks:

2000. gada 24. un 25. maijs.

Fokusa grupu dalībnieku saraksts**1. grupa – pirmo klašu skolēnu vecāki**

Vārds	Nodarbošanās	Vecums (gadi)	Skola
1. Larisa	bezdarbiece	44	Rīgas 17. vidusskola
2. Natālija	bezdarbiece	28	Rīgas 21. vidusskola
3. Jeļena	medmāsa	34	Rīgas 33. vidusskola
4. Olga	grāmatvede	27	Rīgas Lomonosova ģimnāzija
5. Irina	šuvēja	27	Rīgas 33. vidusskolā
6. Jeļena	mājsaimniece	26	Rīgas 21. vidusskola
7. Jevgeņijs	bezdarbnieks	34	Rīgas 21. vidusskola
8. Ludmila	bezdarbiece	28	Jelgavas 5. vidusskola
9. Alla	šuvēja	37	Jelgavas 5. vidusskola
10. Jeļena	mājsaimniece	29	Jelgavas 5. vidusskola

2. grupa – pirmo klašu skolēnu vecāki

Vārds	Nodarbošanās	Vecums (gadi)	Skola
1. Vladimirs	pensionārs	53	Jelgavas 5. vidusskola
2. Svetlana	medmāsa	36	Jelgavas 5. vidusskola
3. Jeļena	pārdevēja	29	Rīgas 21. vidusskola
4. Vladimirs	bezdarbnieks	53	Rīgas 21. vidusskola
5. Alla	mūzikas skolotāja	41	Rīgas 17. vidusskola
6. Timurs	mācītājs	27	Rīgas 33. vidusskola
7. Aleksandrs	uzņēmējs	50	Rīgas 17. vidusskola
8. Larisa	sakarniece	46	Rīgas Lomonosova ģimnāzija
9. Natālija	mājsaimniece	29	Rīgas Lomonosova ģimnāzija

2.2. Kopējie secinājumi

Apkopojot pētījumā iegūtos rezultātus, var secināt, ka pirmo klašu skolēnu vecāku izpratne un attieksme pret bilingvālo apmācības programmu ir atšķirīga. Lielā mērā to nosaka viņu kā vecāku personīgā pieredze. Daļa vecāku atbalsta bilingvālo apmācības programmu un uzskata, ka šāda metode ne tikai ievērojami uzlabos viņu bērnu latviešu valodas zināšanu līmeni, bet arī būs priekšnoteikums neierobežotām tālākās izglītības iespējām un konkurētspējai Latvijas darba tirgū. Otra daļa vecāku uzskata, ka skolā izglītība ir jāiegūst skolēna dzimtajā valodā, vienlaikus palielinot latviešu valodas stundu skaitu nedēļā. Pretējā gadījumā kritīsies skolēnu kopējais izglītības līmenis un vispārējā sagatavotība skolās ar krievu mācību valodu. Turklāt līdz ar pastiprinātu latviešu valodas apguvi, mācoties dažādus priekšmetus bilingvāli vai latviešu valodā, skolēni zaudēs savu nacionālo identitāti. Kopumā vecāki uzsver, ka vēlas, lai latviešu valodas apguve nedominētu par zināšanu apguvi.

Pētījuma rezultāti liecina par to, ka ne visiem vecākiem ir skaidrs, ko nozīmē bilingvālā apmācības programma. Respondentu izteikumi atklāj izveidojušos priekšstatu, ka noteikti mācību priekšmeti skolā tiek pasniegti latviešu valodā, nevis bilingvāli. Tas ļauj izvirzīt divus secinājumus. Pirmkārt, iespējams, ka skolās bērniem noteikti priekšmeti tiek pasniegti nevis bilingvāli, bet tikai latviešu valodā. Šajā gadījumā ir jārunā par bilingvālās izglītības programmas izpratni pašu pedagogu līmenī, kā arī pedagogu profesionālo sagatavotību. Otrkārt, šādi respondentu izteikumi, liek domāt, ka vecākiem pašiem nav izpratnes, ko paredz bilingvāla apmācība.

Pirmo klašu skolēnu vecāki uzskata, ka viņu bērnu attieksmi pret bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem neietekmē tas apstākļi, ka šie priekšmeti netiek pasniegti viņu dzimtajā valodā. Respondenti norādīja, ka liela loma tam, kāda attieksme skolēniem izveidojas pret bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem un latviešu valodu, ir gan pedagogiem un viņu profesionālajai sagatavotībai, gan ģimenei.

Vecāku līdzdalība latviešu valodas un bilingvālo mācību priekšmetu apgūvē ir atšķirīga. Tas, vai bērniem ir nepieciešama vecāku palīdzība mājas darbu sagatavošanā, ir atkarīgs gan no skolotāja izvēlētās apmācības metodes, gan no pašu bērnu zināšanu līmeņa un spējām.

Grupu diskusiju dalībnieki uzskata, ka situācija ar mācību materiāliem latviešu valodā un bilingvāli apgūstamajos mācību priekšmetos ir neapmierinoša. Vecāki ir

neapmierināti ar to, ka nav bilingvālu mācību grāmatu un ka skolēni mācās no latviešu skolēniem domātiem mācību materiāliem. Respondenti uzskata, ka ir jāmaina latviešu valodas pasniegšanas forma, liekot lielāku uzsvāru uz sarunvalodas apguvi un dzīvo saskarsmi, lai tādējādi veicinātu saskarsmi latviešu valodā arī ārpus skolas.

Pirmo klašu skolēnu vecākiem ir atšķirīga pieredze attiecībā uz viņu bērnu ārpus skolas saskarsmi latviešu valodā. Pastāv viedoklis, ka ir ierobežota saskarsmes vide un mākslīgi radīta barjera latviešu un krievu bērnu savstarpējai saskarsmei, kuru ietekmē nacionālpolitiskās nostādnes un attieksme pret latviešu valodu un latviešiem, kas veidojas, galvenokārt, ģimenē. Kopumā vecāki atbalsta un vēlas veicināt savu bērnu saskarsmi latviešu valodā ārpus skolas, bet kā mājas saskarsmes valoda dominējošā ir krievu valoda.

2.3. Pētījuma rezultāti

Latviešu valodas stundu skaits un pirmo klašu skolēnu attieksme pret latviešu valodu

Latviešu valodas mācību stundu skaits pirmajā klasē atšķiras dažādās skolās. Latviešu valodas stundu skaits svārstās robežās no trīs līdz piecām reizēm nedēļā. Jāpiebilst gan, ka piecas reizes nedēļā latviešu valoda notiek tikai vienā no izlasē iekļautajām skolām, pārējās skolās latviešu valoda notiek galvenokārt trīs reizes nedēļā.

Respondentu atbildes uz jautājumu, vai patreizējais latviešu valodas stundu skaits ir pietiekams, atšķīrās. Tie diskusiju dalībnieki, kuru bērniem latviešu valodas stundas notiek trīs reizes nedēļā, no kurām divas nodarbības bērni mācās sadalīti divās grupās, bet trešā nodarbība ir visai klasei kopā, atzina, ka šāds stundu skaits ir nepietiekams.

- *“Mūsu skolā latviešu valoda ir trīs reizes nedēļā. Es uzskatu, ka tas ir nepietiekami.”*
- *“Mums ir trīs reizes nedēļā un es uzskatu, ka tas ir par maz. Divas reizes ir nodarbības grupās. Un reizi nedēļā visai klasei kopā ir nodarbība, kas notiek galvenokārt spēles formā – dziesmas, rotaļas.”*

Citi respondenti pauda viedokli, ka pārāk liels latviešu valodas stundu skaits un no tā izrietošā pārslodze var radīt pretēju efektu, proti, nepatiku pret latviešu valodu un tās apguvi. Lai gan vecāki, kuru bērniem latviešu valoda notiek katru dienu, neliecināja par šādu pieredzi. Gluži otrādi bērniem ļoti patīk latviešu valodas stundas.

- *“Es domāju, ka pārāk liela slodze arī nav labi. Es domāju, ka pirmajā klasē četras latviešu valodas stundas ir pietiekami.”*
- *“Ja būs pārāk daudz stundu un liela slodze, tad tas arī radīs nepatiku pret pašu latviešu valodu.”*
- *“Mūsu bērniem patīk latviešu valoda. Pie mums tik labi neiet uz krievu valodas stundām kā uz latviešu valodu.”*
- *“Bērns atnāk mājās no skolas, un es viņam prasu, kuru stundu gatavosim. Un viņš man atbild – latviešu valodu, tikai latviešu valodu.”*

Izskanēja arī viedoklis, ka tas, vai patreizējais latviešu valodas stundu skaits nedēļā ir vai nav pietiekošs, ir atkarīgs gan no pedagoga profesionalitātes un sagatavotības, gan no katra skolēna spējām apgūt valodu.

- *“Es vispār arī uzskatu, ka trīs reizes nedēļā latviešu valoda ir nepietiekami, bet ļoti daudz kas ir atkarīgs no pedagoga, mācību metodes.”*
- *“Manai meitai ir trīs reizes nedēļā latviešu valoda, un man ir ļoti grūti pateikt, vai tas ir vai nav pietiekami, jo katrs bērns ir ļoti individuāls, un katram bērnam ir savas spējas. Manai meitai es uzskatu, ka tas ir pietiekami.”*

Jautāti, kāds ir optimālākais latviešu valodu stundu skaits nedēļā, lielākā daļa vecāku norādīja, ka latviešu valodai būtu jābūt katru dienu.

- *“Es uzskatu, ka latviešu valodai ir jābūt katru dienu, jo īpaši ja ņem vērā, ka skolā pakāpeniski pāries uz apmācību ne dzimtajā valodā. Latviešu valodai ir jāpiešķir liela uzmanība.”*
- *“Latviešu valodas stundām ir jābūt piecas reizes nedēļā ar dažādiem pasniegšanas līmeņiem, arvien palielinot sarežģītības.”*

Apgūstot latviešu valodu, skolēni tiek sadalīti divās grupās. Pastāv divi galvenie šāda dalījuma kritēriji. Pirmais - skolēnus sadala divās grupās atbilstoši bērnu zināšanu līmenim, un otrais – skolēni tiek sadalīti divās grupās pēc alfabētiskā saraksta. Respondenti pozitīvi vērtē to, ka bērni mācās latviešu valodu mazākās grupās, jo tādējādi skolotājs var īstenot individuālāku pieeju katram skolēnam.

- *“Klasē mācās trīsdesmit skolēnu, un viņi ir sadalīti divās grupās. Katrā grupā ir piecpadsmit cilvēku. Tā ir ērtāk.”*
- *“Tas ir ļoti ērti, jo tad skolotāja var pie katra skolēna pieiet, katram paskaidrot. Mēs esam ļoti apmierināti.”*

Viedokli, ka nepieciešams bērnus dalīt divās grupās atbilstoši viņu latviešu valodas zināšanu līmenim, respondenti pamato ar to, ka tie bērni, kuriem ir augstāks zināšanu līmenis, nonākot vājākā grupā, neprogresē.

- *“Manai meitai ir trīs reizes nedēļā latviešu valoda, un arī ļoti dažādi ir bērni. Mana meita jau zināja latviešu valodu, kad gāja uz skolu, jo viņa gāja latviešu bērnu dārzā, bet citi bērni vispār neko nezināja. Klase ir sadalīta divās grupās, bet es gribētu, lai tos, kas atpaliek saliek vienā grupā, bet stiprākos - otrā grupā jo patreiz ir situācija, ka dēļ tiem bērniem, kas atpaliek, mēs arī stāvam uz vietas.”*

Tajā pašā laikā vecāki neuzsvēra, ka šāds dalījums ir pilnīgi noteikti nepieciešams pirmajā klasē, bez tam daži respondenti apšaubīja, vai šis dalījums ir izdarīts pēc objektīva skolēnu zināšanu līmeņa izvērtējuma. Turklāt vecāku pieredze liecina, ka skolēnu zināšanas mācību gada laikā izlīdzinās, jo abās grupās tiek izmantoti vieni un tie paši mācību materiāli.

- *“Es arī tikai nesen uzzināju, ka latviešu valodā un angļu valodā klase ir sadalīta divās grupās. Ir vājākā un stiprākā grupa, bet pēc kāda kritērija viņi ir dalīti, tas man nav skaidrs. Man šķiet, ka skolēniem vienkārši pateica – piecpadsmit uz turieni, desmit uz turieni. Uz kuru pusi, kurš aizgāja, tā arī ir. Tagad izrādās, ka viena grupa ir vājāka, bet otra stiprāka.”*
- *“Mēs nokļuvām vājākajā grupā, bet tajā pašā laikā mums nav grūtības lietot latviešu valodu ikdienas mājas dzīvē. Tajā pašā laikā skolā abas grupas mācās no vienām un tām pašām grāmatām, un faktiski līmenis ir vienāds. Tas nozīmē, ka bērni pakāpeniski izlīdzinās.”*

Lielākā daļa vecāku sacīja, ka viņu bērniem latviešu valodas stundas patīk un bērnu attieksme pret šo mācību priekšmetu ir pozitīva. Dažiem skolēniem latviešu valoda ir viens no mīļākajiem mācību priekšmetiem, bet atsevišķos gadījumos, kā stāstīja dalībnieki, bērniem ir sākotnēji bijusi nepatika pret šo mācību priekšmetu tā iemesla dēļ, ka latviešu valodas stundas esot neinteresantas.

- *“Manam dēlam sākumā nepatika. Es pats esmu latvietis un ļoti labi zinu valodu, bet ģimenē mēs runājama tikai krieviski. Nācās man viņu nedaudz piespiest. Nepatika viņam latviešu valoda tāpēc, ka viņam bija neinteresanti stundās.”*

Kāds cits dalībnieks norādīja, ka viņa dēlam attieksme pret latviešu valoda nav ne negatīva, ne pozitīva, jo tas ir tāds pats mācību priekšmets kā pārējie.

- *“Manam bērnam ir normāla attieksme kā pret normālu mācību priekšmetu.”*

Kopumā respondenti atzina, ka bērnu attieksmi pret mācību priekšmetu lielā mērā nosaka pedagogs un viņa attieksme pret mācāmo priekšmetu un skolēniem. Liela nozīme ir arī izvēlētajai mācību metodei un pasniegšanas formai.

- *“Manai meitai arī ir pozitīva attieksme pret latviešu valodu. Mums ir ļoti laba latviešu valodas skolotāja. Bērniem ar viņu ir ļoti labs kontakts. Viņa it kā nostājas vienā līmenī ar bērniem. Un rezultātā bērniem ir pozitīva attieksme pret latviešu valodu, un apmācība notiek ne tik smagā formā.”*
- *“Es domāju, ka jebkurā gadījumā skolēnu attieksme ir atkarīga no skolotāja.”*
- *“Manuprāt, ļoti svarīga ir metodes izvēle.”*

Latviešu valodas pasniegšanas veids pirmo klašu skolēnu vecāku vērtējumā

Diskusijas dalībnieki vairākkārt uzsvēra, ka, viņuprāt, būtu nepieciešama citāda latviešu valodas pasniegšanas forma. Daži vecāki pat izteica bažas, ka, turpinot apgūt latviešu valodu patreizējā formā – atsevišķu vārdu apguve, dzejoļu mācīšanās no galvas, bērni tā arī nesāks runāt latviešu valodā. Respondenti uzskata, ka patreiz pārāk mazs uzsvars tiek likts uz sarunvalodas apguvi.

- *“Patikt jau patīk manam dēlam mācīties, bet es progresu neesmu pamanījis. Metodika ir tāda kā bērnu dārza pēdējā grupiņā, sagatavošanas klasē – atsevišķus vārdus mācās, dzejolišus. Bet es diemžēl neesmu redzējis, ka mans dēls Maksims lietotu latviešu valodu, piemēram, pagalmā. Es baidos, ka ar tādu apmācības metodi viņš tāpat kā es tā arī nesāks runāt.”*
- *“Vajadzētu vairāk sarunvalodu. Lai bērni nevis mācās atsevišķus vārdus, bet jau veselas frāzes, kuras viņi prastu attiecīgās situācijās pielietot.”*
- *“Es domāju, ka pirmajā klasē būtu jāliek lielāks uzsvars uz sarunvalodu, nevis iemācīties, piemēram, dzejoli no galvas.”*
- *“Latviešu valodu vajadzētu mācīt, vairāk balstoties uz saskarsmi. Nevis tikai gramatiku, bet tieši saskarsmi, lai viņi runā paši savā starpā.”*

- *“Izskanēja vārds saskarsme. Es domāju, ka mums ir jāiziet tieši no tā. Tas ir ļoti svarīgi, ko tagad skolās nedara.”*

Rezultātā bērniem ir pietiekoši liels vārdu krājums, rakstīt un lasīt prasme, bet viņi nespēj pielietot savas valodas zināšanas ikdienas praksē.

- *“Mana meita zina ļoti daudz vārdu, bet nemāk sasaistīt tos kopā un veidot teikumus”.*

Tie vecāki, kuru bērni apmeklē fakultatīvas latviešu valodas nodarbības, kurās dominē valodas apguve spēles un dzīvās saskarsmes formā, atzina, ka, pēc viņu domām, pozitīva attieksme pret latviešu valodu un tās apguvi, kā arī praktiskās valodas lietošanas iemaņas bērni ir apguvuši tieši šajās nodarbībās.

- *“Ir daži bērni no klases, kas reizi nedēļā skolas bibliotēkā papildus fakultatīvi strādā ar pasniedzēju, mācās latviešu valodu. Es domāju, ka interese par latviešu valodu bērnam rodas tieši šajās nodarbībās.”*

Tikai vienas skolas pirmklasnieku vecāki atzina, ka latviešu valodas stundas viņu bērniem ir ļoti interesantas un daudzveidīgas. Šajā skolā latviešu valoda notiek katru dienu.

- *“Mūsu bērniem ir ļoti interesantas latviešu valodas stundas. Viņi gan raksta burtus, gan min krustvārdu mīklas, tur ir arī stāsti, atminējumi. Interesanti.”*

Pirmo klašu skolēnu vecāki uzskata, ka pirmajā klasē latviešu valoda būtu jā māca galvenokārt ar dažādu rotaļu starpniecību. Tādējādi valoda tiktu apgūta aktīvā darbībā un valodas mācīšanās process būtu daudz interesantāks.

- *“Bērnam, es uzskatu, jebkurā stundā ir jābūt interesanti. Spēle. Paskaidro spēli krieviski, tad latviski.”*
- *“Mums skolā ir tā, ka mājās nav jāpilda mājas darbi. Viņa strādā ar spēles palīdzību. Vingro, skaitot dzejolišus – rokas augšā. Un pat ir tā, ka no rītiem ceļas augšā un vingro.”*

- *“Viss ir labi, it īpaši ja apmācība notiek spēles formā. Bērni labi apgūst valodu šādā formā.”*
- *“Svarīgs aspekts ir, lai veidotos saskarsmes valoda. Ir vajadzīgs veidot un organizēt kaut kādas spēles. Nevajag sēdēt un rakstīt burtus. Mana meita rotaļājas pagalmā ar latviešu meitenēm un rezultātā viņa labi runā latviski.”*

Izskanēja viedoklis, ka vajadzētu vairāk izmantot arī dažādus tehniskos līdzekļus, piemēram, kvalitatīvus audio ierakstus ar saistošiem stāstiem, pasakām un sarunām, kā arī multiplikācijas filmas latviešu valodā. Vairāki respondenti stāstīja, ka viņu bērni labprāt skatās multiplikācijas filmas angļu valodā un vēlāk atkārto tajās dzirdētās frāzes un vārdus.

- *“Kad mans dēls skatās multiplikācijas filmas angļu valodā, tad viņš jau zina vārdus un saprot tos. Mums vajadzētu attīstīt tehniskos līdzekļus. Ir daudz metožu – datori, kasetes. Vajadzētu klausīties sarunvalodu.”*
- *“Man tikko radās doma, kāpēc neizgatavot kasetes, kurās, piemēram, tiek lasītas latviski pasakas, kaut kas spēles formā, lai bērniem būtu interesanti.”*
- *“Ļoti labi ir arī skatīties multiplikācijas filmas latviski. Angliski taču viņi uztver un iemācās vārdus. Viņi taču tik un tā skatās multiplikācijas filmas. Lai viņi tās skatās latviski. Tas viņus interesē, to viņi arī uztver.”*

Galvenais, kā uzskata vecāki, ir jāpadara latviešu valodas apguve pēc iespējas daudzveidīgāka un interesantāka, attīstot bērnu iemaņas lietot sarunvalodu gan skolā, sarunājoties, piemēram, ar latviešu valodas skolotāju latviski arī ārpus stundām, gan ārpus skolas.

- *“Tā kā pirmajā klasē skolēniem ir viens skolotājs, klases audzinātājs, tad būtu ļoti labi, ja viņš ar bērniem runātu ne tikai stundās latviski, bet arī ārpus stundām, lai notiktu saskarsme latviski. Lai nav tā, ka stunda beidzas un uzreiz atkal pāriet uz krievu valodu, jo tad iznāk, ka latviešu valoda tiek lietota tikai stundās.”*

Vecāki izteica vairākus priekšlikumus, kā varētu veicināt sarunvalodas apguvi un valodas lietošanu ikdienas saskarsmē.

Pirmkārt, varētu veidot t.s. sadraudzības skolas latviešu un krievu skolu starpā, lai bērniem būtu iespēja izmantot iegūtās zināšanas praksē. Respondenti uzsver, ka ļoti svarīgi ir veidot saskarsmes vidi. Taču šādi sadraudzības pasākumi ir jāorganizē jau pirmajā klasē, jo, kā uzskata pirmklasnieku vecāki, jo mazāks ir bērns, jo atvērtāks viņš ir saskarsmei ar citiem sava vecuma vienaudžiem. Šis priekšlikums izskanēja abās grupu diskusijās un netika pakļauts citu respondentu kritikai, drīzāk tas guva atbalstu.

- *“Man radās tāda ideja. Agrāk Padomju Savienībā bija sadraudzības skolas. Kāpēc nevarētu veidot šādu pašu sadarbību kāda latviešu skola ar krievu skolu. Pirmajā klasē jau veidot tikšanās un sarunas latviski. Ja skatās tālāk, tad vecākajās klasēs nerunāsies, bet pirmajā klasē bērni varbūt runās un notiks savstarpēja saskarsme.”*
- *“Saskarsme ir jāveicina. Varbūt varētu tikt organizēti kaut kādi pasākumi, tikšanās ar skolēniem no latviešu skolām. Pamatiem ir jābūt ieliktiem skolā, jo ne visi vecāki zina valodu, un bērns ne no šā ne no tā nesāks runāt.”*

Otrkārt, izskanēja ideja par divu valodas plūsmu skolām, kurās iespējams arī varētu notikt savstarpēja krievu un latviešu valodā runājošo skolēnu savstarpēja saskarsme. Taču tie vecāki, kuri paši ir apmeklējuši šādas skolas, atzina, ka tas nav veiksmīgs ieteikums, jo krievu un latviešu skolēni savā starpā tikpat kā neveido komunikāciju.

- *“Bet bija tāda lieta kā divu plūsmu skola. Un ir ļoti labi rezultāti. Visi, kas ir gājuši divu plūsmu skolās, zina gan vienu, gan otru valodu. Mums tagad ir izveidota izolācija – krievu skola, latviešu skola. Varbūt vajag laist viņus kopā, lai veidotu saskarsmes vidi.”*
- *“Nezinu. Es gāju divu plūsmu skolā. Vienīgā vieta, kur mēs tikāmies un kaut ko runājām bija fizikultūra. Latvieši bija par sevi un krievi par sevi.”*
- *“Es iztaisītu sākumskolā divu plūsmu skolu. Tas būtu ļoti labi.”*

Treškārt, vecāki ierosināja, ka bērni varētu veidot teatrālus uzvedumus latviešu valodā, iesaistot tajās arī skolēnus no latviešu skolām. Kādas skolas vecāki norādīja, ka viņu bērni jau veido šādus uzvedumus latviešu valodā, piemēram, sakarā ar Ziemassvētku pasākumu skolā.

- *“Bērni varētu taisīt uzvedumus skolā latviski.”*
- *“Uz šādām izrādēm varētu aicināt citas skolas bērnus, un bērni varētu kopā iestudēt izrādes – no latviešu un no krievu skolas.”*

Daži dalībnieki izteica vēlēšanos, lai viņu bērni apmeklētu fakultatīvas latviešu valodas nodarbības, kādas jau tiek praktizētas atsevišķās skolās par nelielu samaksu (vienā no izlasē iekļautajām skolām fakultatīva latviešu valodas nodarbība reizi nedēļā maksā piecus latus mēnesī), vai arī dažādus pulciņus, kuros notiktu dzīva, nepastarpināta saskarsme, tādējādi novēršot pastāvošo valodas izolāciju.

- *“Es arī gribētu, lai mans bērns ietu kādā pulciņā, kurā notiktu dzīva, nepastarpināta saskarsme. Proti, patreiz ir valodas izolācija.”*

Bilingvāli apgūstamie mācību priekšmeti un pirmo klašu skolēnu attieksme pret tiem

Bilingvāli apgūstamo priekšmetu skaits pirmajā klasē ir atšķirīgs dažādās skolās. Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, atklājas, ka dažās skolās bilingvāli tiek apgūti divi vai trīs priekšmeti – dabas mācība, fizikultūra un dziedāšana. Citās skolās bilingvāli tiek mācīti vairāki mācību priekšmeti. Bez jau minētajiem tika nosaukti arī tādi priekšmeti kā vizuālā māksla jeb zīmēšana, darbmācība un vienā gadījumā arī matemātika.

Analizējot pirmo klašu skolēnu vecāku izteikumus un viedokļus par bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem, var secināt, ka lielākajai daļai vecāku nav pareizas izpratnes par to, kas ir bilingvālā apmācība. To apliecina tas, ka, izsakot savu viedokli par šiem mācību priekšmetiem un bilingvālo apmācību kopumā, respondenti nerunāja par to, ka šie priekšmeti tiek mācīti divās valodās, pamīšus lietojot gan latviešu, gan krievu valodu. Biežāk diskusiju dalībnieki izteicās sekojoši:

- *“Mums lielākā daļa priekšmetu notiek latviešu valodā, izņemot lasīšanu, krievu valodu un matemātiku. Viss notiek latviski.”*
- *“Nav obligāti mācīt visus priekšmetus latviešu valodā.”*

Tikai atsevišķos gadījumos, respondentu izteikumi liecināja, ka atsevišķu priekšmetu apguve notiek bilingvāli.

- *“Mūsu skolā dabas mācība un fizikultūra notiek daļēji latviešu valodā, daļēji krievu valodā. Dabas mācības skolotāja pati ir krievu tautības, un tad viņi pakāpeniski apgūst arvien jaunus vārdus un arvien vairāk runā latviski.”*

Priekšstats, ka noteikti mācību priekšmeti skolā tiek pasniegti latviešu valodā, nevis bilingvāli, ļauj izvirzīt divus secinājumus – pieņēmumus. Pirmkārt, iespējams, ka skolās bērniem noteikti priekšmeti tiek pasniegti nevis bilingvāli, bet tikai latviešu valodā. Šajā gadījumā ir jārunā par bilingvālās izglītības programmas izpratni pašu pedagogu līmenī, kā arī pedagogu profesionālo sagatavotību. Par šī pieņēmuma atbilstību īstenībai liecina tādi dalībnieku izteikumi kā:

- *“Dziedāšanas skolotāja nevienu vārdu nezina krieviski, un viņa runā ar bērniem tikai latviski.”*
- *“Skolotāja turklāt stundā runā latviski, viņiem tiek uzdots mājas darbs, paši bērni neko nesaprot.”*
- *“ (...) lai jau māca arī šos priekšmetus latviski, bet tad, lai tiek lietota pamīšus latviešu un krievu valoda.”*
- *“Es domāju vai nu tā kā Larisa, ka jā māca ir galvenie priekšmeti dzimtajā valodā, vai arī – lai jau māca arī šos priekšmetus latviski, bet tad, lai tiek lietota pamīšus latviešu un krievu valoda.”*

Otrkārt, šādi respondentu izteikumi, liek domāt, ka vecākiem pašiem nav izpratnes, ko paredz bilingvāla apmācība.

Pirmo klašu skolēnu vecāku attieksme pret atsevišķu priekšmetu pasniegšanu bilingvāli vai latviski ir atšķirīga. Vienā no grupu diskusijām dominēja pozitīva attieksme un vērtējums, bet otrā grupā - negatīvs. Tās grupas dalībnieki, kas pauda pozitīvu attieksmi, uzskata, ka šāda apmācība ir nepieciešama, jo citu valodu ir vieglāk apgūt mazotnē. Turklāt tālākā izglītība augstskolās notiks latviešu valodā, un tādējādi jau skolā būs apgūta visa vajadzīgā terminoloģija, kā arī valodas uztveres un lietošanas iemaņas.

- *“Protams, šāda pieeja ir nepieciešama.”*
- *“Jo no mazāka vecuma sāk valodu mācīties, jo tas ir vieglāk.”*

- *“Es gribu piebilst, ka augstākā izglītība ir latviešu valodā, un ir labi, ja jau no skolas bērni šos priekšmetus un vārdus apgūst latviešu valodā.”*

Otrā diskusijas grupā tika pausts atšķirīgs viedoklis. Viena no dalībniecēm, atsaucoties uz psihologu viedokli, atzina, ka bilingvāla zināšanu apguve ir negatīvi vērtējama, jo bērni daudz sliktāk apgūstot dažādus terminus un jēdzienus svešvalodā nekā dzimtajā valodā.

- *“Mūsu attieksme pret šo apmācības metodi. Sāksim ar to, ka tas ir veselības jautājums. Psihologi, visas pasaules psihologi, ne tikai vietējie psihologi, attiecas negatīvi pret šādu bilingvālu apmācību. Tiek uzskatīts, ka bērnam ir jāapgūst skolas priekšmeti dzimtajā valodā, kuru viņš ir iezīdis ar mātes pienu. Bērni daudz sliktāk apgūst jēdzienus ne dzimtajā valodā.”*

Šīs grupas respondenti uzskata, ka latviešu valodā (respondenti, kā jau iepriekš norādīts, tikai atsevišķos gadījumos runāja par bilingvālu apmācību) varētu mācīt tādas priekšmetus kā fizikultūra, darbmācība, zīmēšana, dziedāšana. Savukārt, pārējos mācību priekšmetus, īpaši eksaktos – fiziku, ķīmiju, matemātiku utt., ir jā māca skolēna dzimtajā valodā. Pretējā gadījumā pieaug risks, ka skolēns neapmierinoši apgūs kādu tēmu, kas atstās negatīvas sekas uz tālāko priekšmeta apguvi. Rezultātā skolēnam var vispār izveidoties noraidoša attieksme pret attiecīgo mācību priekšmetu. Vecāki uzskata, ka šie priekšmeti ir jāpasniedz skolēna dzimtajā valodā arī tāpēc, ka domāšanas process jebkurā gadījumā notiek dzimtajā krievu valodā. Līdz ar to skolēnam ir jāpavada ilgāks laiks, lai izprastu jauno vielu un to apgūtu abās valodās.

- *“Saprotiet, pirmajā klasē cilvēkam veidojas ego. Tāpēc vajag kaut ko vienu. Ja viņš matemātikā kaut ko nesapratīs, tad tas būs robs visā sistēmā. Un viņš pēc tam mocīties. Es uzskatu, ka eksaktās zinātnes – fiziku, ķīmiju, matemātiku un citas vajag pasniegt krieviski. Ja cilvēks domā krieviski, tad viņš domā. Vai arī iemācīt viņus jau uzreiz domāt latviski. Tā ir ļoti nopietna lieta.”*
- *“Eksaktās zinātnes nekādā gadījumā nedrīkst tulkot uz latviešu valodu. Nekādā gadījumā. Tāpēc, ka, piemēram, ne visi vecāki tik labi zina latviešu valodu. Ir gadījumi, kad pat mamma nesaprot uzdevumu. Rezultātā bērnam vispār nepatīk šis*

priekšmets. Viņš no tā atgrūžas, un beigās mēs riskējam sasniegt ievērojami zemāku līmeni.”

- *“Es domāju vai nu tā kā Larisa, ka jā māca ir galvenie priekšmeti dzimtajā valodā, vai arī – lai jau māca arī šos priekšmetus latviski, bet tad, lai tiek lietota pamīšus latviešu un krievu valoda.”*

Viens no dalībniekiem, kas pats slikti zinot latviešu valodu, uzskata, ka nekādā gadījumā nedrīkst eksaktos mācību priekšmetus mācīt latviešu valodā, jo ne visi vecāki tik labi zinot latviešu valodu, lai varētu saviem bērniem palīdzēt un sekot līdz tam, ko bērns mācās. Rezultātā vecāki tiek izslēgti no sava bērna izglītošanas procesa.

- *“Visas eksaktās zinātnes ir jā māca dzimtajā valodā. Tagad vēl viss ir labi. Tagad ir pirmā klase, un tētis un mamma vēl nesaskaras ar tādu problēmu, ka nespēj bērnam paskaidrot to, ko bērns nesaprot. Paies četri, pieci gadi. Vajadzēs paskaidrot kādu sarežģītāku trigonometrisku funkciju vai formulu. Vecāki to jau vairs nevarēs, jo tie ir specifiski termini. Rezultātā vecāki tiks izslēgti no apmācības procesa. Visa slodze un atbildība gulsies uz pasniedzēju. Cik lielā mērā pasniedzējs ir sagatavots, es nezinu. Var ciest izglītības kvalitāte.”*

Abās grupu diskusijās vecākus satrauc tas, ka, mācot priekšmetus bilingvāli vai latviešu valodā, cieš skolēna zināšanu kvalitāte, kuru ietekmē attiecīgas vielas apguvei atvēlētā laika ierobežošana.

- *“Sekas var būt tādas, ka bērniem atsevišķos priekšmetos nebūs pamatzināšanu. Un nevis tāpēc, ka viņam “neizgāja”, bet tāpēc, ka viņš ir nepareizi iztulkojis. Ja vecāki nepasekos līdzī, tad kāda tēma bērnam nebūs skaidra. Es nestrīdos, ka daudz kas ir atkarīgs no pasniedzēja un vecākiem. Taču pakāpeniski, sākotnēji mācot eksaktos priekšmetus bilingvāli, nevis dzimtajā valodā, var izveidoties situācija, ka vispārējās sagatavotības līmenis krievu bērniem būs zemāks nekā latviešu bērniem.”*

Izskanēja viedoklis, ka puse no mācību stundas tiek veltīta, lai skolēni iemācītos nepieciešamos terminus latviešu valodā, bet otrā stundas pusē skolēni apgūst jauno vielu.

– “Šāds bilingvālais modelis paredz, ka 50% no stundas laika skolotājs dod attiecīgā priekšmeta terminoloģiju un otru 50% laiku pasniedz jauno materiālu. Līdz ar to notiek laika zaudēšana. Tiek samazināts laiks, lai apgūtu vielu. Ļoti negribas, lai bērni zaudē izglītības kvalitāti, kas bija krievu skolās. Mācību materiāla apjoms ir saglabājies tas pats, bet stundas un laiks nav pielikti klāt. Tiek zaudēts laiks jaunās vielas izskaidrošanai. Vajadzētu, lai ir tā, ka bērns atnāk uz stundu un jau zina tos vārdus.”

Pozitīvā pieredzē dalījās tās skolas pirmo klašu skolēnu vecāki, kuru bērniem latviešu valoda notiek piecas reizes nedēļā. Mācību stundas ir izkārtotas tā, ka pirms bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem ir latviešu valoda, kuras laikā skolēni apgūst tos vārdus, jēdzienus un terminus, kuri būs nepieciešami, piemēram, dabas mācības stundā. Līdz ar to netiek atsevišķi tērēts laiks uz jauno vārdu apguvi un uzmanība tiek fokusēta uz jauno vielu. Vecāki ar šādu praksi ir ļoti apmierināti.

– “Mums skolā pasniedzējs ir izvēlējis tādu metodi, ka pirmā stunda ir latviešu valoda, kurā tiek iemācīti tie vārdi, kas būs tajā dienā nepieciešami citās stundās. Kā kuru putnu sauc utml. Bērni tiek sagatavoti attiecīgajai stundai. Un, piemēram, dabas mācības stundā, kad viņi ņem jauno vielu, tad bērni jau zina, kā šo putnu sauc. Tas ir ļoti, ļoti labi. Es redzu pēc sava bērna, ka viņa tagad jau ļoti labi runā latviski.”

Respondenti nevēlas, lai izveidotos situācija, ka dēļ mācību priekšmetu apguves bilingvāli vai tikai latviski kristos izglītības kvalitāte kopumā. Viens no respondentiem uzskata, ka, pielietojot šādu metodi, strauji pieaug nesekmīgo skaits attiecīgajos mācību priekšmetos. Kopumā vecāki uzsver, ka vēlas, lai latviešu valodas apguve nedominētu pār zināšanu apguvi.

– “Es gribētu dažus ciparus nosaukt. Tagad ir 25% nesekmīgo. Iedomājieties, cik daudz būs nesekmīgo, kad šo priekšmetu mācīs citā valodā. 50% noteikti būs, ja ne vairāk. Tādā veidā mēs ar ūdeni no vanniņas izliesim arī bērni.”

– “Viss ir labi, it īpaši ja ir spēles formā. Bērni labi apgūst visu. Taču nedrīkst tas viss [bilingvālā apmācības metode] būt pārmērīgi. Lai latviešu valodas apguve nedominētu pār zināšanu apguvi.”

Respondenti atzina, ka viņu bērnu attieksmi pret bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem neietekmē tas apstākļi, ka šie priekšmeti netiek pasniegti viņu dzimtajā valodā, bet gan bilingvāli vai arī tikai latviski. Vairāki vecāki uzskata, ka bērniem šajā vecumā vēl nav izveidojusies pašiem sava attieksme. Ļoti liela nozīme esot tam, kādu attieksmi pret šiem priekšmetiem veido pedagogs un ģimene. Bez tam, kā sacīja kāds diskusijas dalībnieks, pirmo klašu skolēniem vispār patīk mācīties. Viens no respondentiem norādīja, ka viņa dēlam nav *“tādas lietas kā patīk vai nepatīk”* un mācības viņš uzskata par savu pienākumu.

- *“Lieta tāda, ka mēs visi esam pirmās klases skolēnu vecāki, un pirmajā klasē visiem bērniem patīk mācīties. Tā tas ir līdz trešajai klasei.”*
- *“Jūs vaicājat par bērnu attieksmi. Bērniem vēl nav attieksmes. Mēs vecāki veidojam to attieksmi. Manam dēlam nav tādas lietas kā patīk vai nepatīk. Viņš to uzskata par savu pienākumu, par savu darbu.”*
- *“Mana meita pret šiem priekšmetiem attiecas pilnīgi mierīgi. Es domāju, ka ļoti liela nozīme ir tam, kādu attieksmi pret šiem priekšmetiem veido ģimene un kādu attieksmi rada pats skolotājs. Ja attieksme ir pozitīva gan ģimenē, gan skolā, tad bērnam negatīva attieksme var rasties tikai tajā gadījumā, ja viņš nesaprot vai viņam nepalīdz. Mūs ģimene pret to lojāli attiecas, un mums tādu problēmu nav.”*

Savukārt, kāds cits dalībnieks pastāstīja, ka viņa vecākajam bērnam, kas mācās septītajā klasē un dažus priekšmetus apgūst latviešu valodā, ir nepatika pret šiem mācību priekšmetiem. Tajā pašā laikā jaunākajam bērnam, pirmās klases skolēnam, esot vienāda attieksme pret visiem mācību priekšmetiem neatkarīgi no tā, kādā valodā tie tiek mācīti.

- *“Es varu salīdzināt, jo man vecākais bērns mācās septītajā klasē, un tur arī ir daži priekšmeti latviešu valodā, un viņam ir zināma nepatika pret valodu, bet mazajam nav nekādas starpības. Viņam viss viens.”*

Bilingvālās apmācības radītās problēmas un vecāku līdzdalība bilingvālo mācību priekšmetu apgūvē

Apspriežot jautājumu par to, kādas grūtības ir bērniem bilingvāli apgūstamajos priekšmetos, vecāki runāja ne tikai par šiem priekšmetiem, bet arī par latviešu valodas stundām. Apkopojot pirmo klašu skolēnu vecāku sniegtās atbildes, var secināt, ka lielākās grūtības bērniem rada latviešu valodas zināšanas, kas ietekmē vielas uztveri un sapratni.

– *“Man ne visai patīk tas, ka notiek pilnīgi latviešu valodā un bērns nesaprot, kas viņam ir jādara. Bērns atnāk no skolas – mammu, pārtulko! Man nav viņai jātulko. Viņai ir jāiemācās jau skolā tie vārdi. Tāpat matemātikā. Viņai ir jāsaprot. Citādi iznāk tā, ka visa ģimene tulko, jo ne visi vārdi ne vienmēr ir atrodami vārdnīcā. Bet citādi, es esmu ļoti apmierināta. Bērnam tas, protams, ir ļoti grūti.”*

– *“Dabas mācībā kaut ko viņš saprot, kaut ko es viņam tulkoju, rakstu tulkojumu.”*

Visbiežāk bērni lūdz palīdzību saviem vecākiem gadījumos, kad ir jāiztulko nezināmi vai nesaprotami vārdi, kurus ir nepieciešams zināt, lai skolēns varētu izpildīt uzdotos mājas darbus. Reizēm bērniem ir problēmas saprast uzdevumu nosacījumus, īpaši matemātikā. Ir gadījumi, kad paši vecāki neuztver latviski uzdevuma jēgu un ir jālūdz palīdzība latviešu draugiem vai paziņām.

– *“Es varu pateikt vienīgi to, ka bija vārdu spēle, un bija ļoti grūti saprast uzdevuma jēgu. It kā visi vārdi ir saprotami, bet nav skaidra jēga. Beigās mēs griežāmies pie vienas no manām paziņām, kas palīdzēja saprast. Proti, svešvalodās vārdu nozīmes ir ļoti svarīgas, un jau klasē vajadzētu būt kaut kādai lielākai ievirzei.”*

– *“Palīdzību meita prasa, kad ir jāieliek iztrūkstošie vārdi, proti, tie ir uzdevumi, kuros ir svarīga teikuma jēga. Ja ir jātulko, tad palūdz palīdzēt iztulkot.”*

Tāpat grūtības skolēniem sagādā dzejoļu un tautas dziesmu mācīšanās no galvas. Bieži ir tā, kā stāstīja respondenti, ka bērni nesaprot, par ko ir attiecīgais dzejolis, neuztver vārdu nozīmes, īpaši, ja vārdi ir lietoti deminutīva formā. Rezultātā vecākiem nākas mājās strādāt ar bērnu un tulkot viņam dzejoli, padarīt saprotamu tā jēgu.

- *“Tāpat ar dzejoļiem, kurus viņi mācās no galvas. Viņiem nav jāzina precīzs tulkojums, bet ir jāsaprot, par ko iet runa. Es nedomāju, ka tā ir laba doma, ka bērniem pirmajā klasē ir jāmācās dainas. Viņiem vajag kaut ko ritmiskāku. Viņi neuztver pašus vārdus, kur nu vēl vispār to jēgu, par ko tur ir. Ja mājās īpaši pie tā nepiestrādāt, tad bērnam pašam nebūs skaidrs.”*
- *“Turklāt bērns nesaprot, ko viņš mācās, jo dzejoļos ir ļoti daudz deminutīvu un pamazināmo formu.”*
- *“Sākumā, kad viņš sāka mācīties, viņš gandrīz neko nesaprata. Atnāk mājās, es prasu – kā dziedāšana. Viņš man atbild – viņa kaut ko dziedāja, es neko nesapratu. Un padod man dziedāšanas burtnīcu ar dziesmiņu, kuru viņa dziedāja. Pie tam es ar grūtībām sapratu tos vārdus latviski.”*
- *“Manam bērnam visgrūtāk ir mācīties dzejoļus no galvas.”*

Vecāku līdzdalība latviešu valodas un bilingvālo mācību priekšmetu apgūvē ir atšķirīga. Tas, vai bērniem ir nepieciešama vecāku palīdzība mājas darbu sagatavošanā, ir atkarīgs gan no skolotāja izvēlētajās apmācības metodes, gan no pašu bērnu zināšanu līmeņa un spējām. Ir skolas, kurās, piemēram, latviešu valodā tikpat kā netiek uzdoti mājas darbi un uzsvars ir likts uz darbu klasē, savukārt, jaunie vārdi un mācību viela tiek apgūti spēles formā, kā arī ar dažādu vizuālo materiālu palīdzību. Problēmas nav arī tiem bērniem, kuri ir gājuši latviešu bērnu dārzos.

- *“Mums tik daudz neuzdod mājās darīt. Viņiem ir jāieraksta dabas mācībā zem putna tā putna vārds, un vispār viņai tas ir interesanti. Tādā veidā ar attēliem viņa to vārdu atceras, bet tādā formā, ka ir jāiemācās no galvas, tā nav.”*
- *“Vispār reti, kad bērns man lūdz palīdzību, jo pamatā viņi visu izdara stundās.”*
- *“Man nākas meitai tikai atsevišķus vārdus pārtulkot. Viņa gāja latviešu bērnu dārzā, tāpēc viņai problēmu nav.”*

Tajā pašā laikā ir skolēni, kas regulāri lūdz palīdzību vecākiem. Viens no respondentiem stāstīja, ka viņa dēls vispār nesāk pildīt mājas darbus latviešu valodā, dabas mācībā un dziedāšanā bez viņa palīdzības, jo dēlam nav skaidras ļoti daudzu vārdu nozīmes.

- *“Mans dēls vispār nesēžas pie latviešu valodas bez manis. Pats grūtākais viņam ir nezināmie vārdi, kas nav sastopami ikdienas dzīvē. Viņš nezina tulkojumu, un nākas viņam palīdzēt. Ja viņš zina, piemēram, par ko ir attiecīgais teksts krieviski, tad viņš var salikt visu loģiskā shēmā.”*

Atšķirīgs bija grupu viedoklis attiecībā uz to, vai bērni saprot, kas viņiem ir uzdots mājās. Vienā no grupām dalībnieki viennozīmīgi apgalvoja, ka nav šādu problēmu un bērniem ir skaidrs, kas ir mājās jāiemācās, bet otras grupas respondenti, savukārt, norādīja, ka viņu bērni nesaprot, kas ir uzdots attiecīgajos priekšmetos.

- *“Nav bijuši gadījumi, kad nav skaidrs, kas ir uzdots.”*
- *“Mums latviešu valodas skolotājs pirms izešanas no klases, apskatās katram bērnam dienasgrāmatā, vai ir ierakstīts, kas ir uzdots.”*

Daļa vecāku (pirmajā grupā) uzskata, ka tajos gadījumos, kad bērns, atnākot mājās, nezina, kas ir uzdots, vainojama ir pašu bērnu neuzmanība un aizmāršība, bet nevis skolotājs un mācību valoda, jo bērniem tiek dota iespēja noskaidrot visus ar mājas darbu saistītos neskaidros jautājumus.

- *“Bērni ir un paliek bērni. Viņš var aizmirst, nepierakstīt, kaut ko aizdomāties.”*
- *“Skolotāja mums stāstīja, kā tas notiek. Viņiem tiek vairākkārt izstāstīts, kas ir uzdots. Tad viņiem tiek dots laiks uzdot jebkurus jautājumus par mājas darbu. Pēc tam, kurš nu nav paspējis, tas ir nokavējis.”*

Precizējot otras grupas vecāku viedokli, atklājās, ka skolēni zina, kas ir uzdots, bet nesaprot, kā noteiktos mājas darbus izpildīt. Ir pat bijuši gadījumi, kad respondents ir telefoniski sazinājies ar skolotāju, lai noskaidrotu, kas ir uzdots uz nākamo dienu, kaut gan bērns bija ierakstījis dienasgrāmatā gan attiecīgo lappusi, gan uzdevuma numuru.

- *“Mans dēls atnāk mājās, atver grāmatu un pasaka – man šis uzdevums ir jāizpilda. Bērns nezina, kā to darīt.”*
- *“Viņš pat nezina, kā darīt.”*

- *“Man meita raksta dienasgrāmatā - tāda lappuse, tāds uzdevums. Mēs skatāmies grāmatā, bet tur tā nav. Mēs jautājam meitai – kāpēc tu nepajautāji? Viņa atbild, ka esot sakautrējusies. Mēs zvanām skolotājai, skaidrojam, ka lūk, meita nav sapratusi utt.”*

Latviešu valodas un bilingvāli apgūstamo priekšmetu mācību materiālu vērtējums

Grupu diskusiju dalībnieki uzskata, ka situācija ar mācību materiāliem latviešu valodā un bilingvāli apgūstamajos mācību priekšmetos ir neapmierinoša, jo, kā sacīja respondenti, nevar sniegt vērtējumu tam, kā nav. Vecāki ir neapmierināti ar to, ka nav bilingvālu mācību grāmatu un ka skolēni mācās no latviešu skolēniem domātiem mācību materiāliem.

- *“Lieta tāda, ka bilingvālu mācības materiālu vispār nav. Grāmatas, no kurām patreiz mūsu bērni mācās, ir domātas latviešu plūsmai. Mūsu bērniem ir vajadzīgs kaut kas cits. Ir jādomā par to, kādā formā to visu pasniegt, lai bērniem būtu vēlēšanās mācīties.”*
- *“Nevar teikt, ka nav mācību grāmatu. Nav bilingvālo mācību grāmatu. Bērni mācās no latviešu grāmatām.”*

Paši bērni, protams, nav par to sūdzējušies, jo vēl nesaprot *“tādas lietas kā sliktas mācību grāmatas”*.

Vecāku izpratnē paradoksāla situācija ir izveidojusies sakarā ar latviešu valodas mācību grāmatas izvēli. Vairāki respondenti stāstīja, ka mācību gada sākumā ir sasaukta vecāku sapulce, kurā skolotājs ir skaidri pateicis, ka, viņaprāt, nav labas latviešu valodas mācību grāmatas, un ir pat vaicājis vecākiem, vai viņi nezinot kādu labu mācību materiālu.

- *“Septembra sākumā skolā bija vecāku sapulce, kurā skolotāja skaidri pateica, ka labas mācību grāmatas latviešu valodā nav. Tad skolotāja pati izvēlējās vienu mācību grāmatu, kurai arī bija darba burtnīca. Proti, skolotāja pati noteica un izvēlējās, kura grāmata būtu labākā un piemērotākā.”*

- *“Skolotāja esot izpētījusi visas iespējamās mācību grāmatas, un tādas mācību grāmatas, no kuras var pirmajā klasē normāli mācīties, nav. Nav tādas metodes, lai maziem bērniem iemācītu valodu.”*
- *“Pirmajā septembrī tika sasaukta vecāku sapulce, un tika jautāts par metodiku. Mums, vecākiem, skolotāja prasīja, vai mēs nezinām kādu labu metodiku.”*

Respondenti atzina, ka nav apmierināti ar to mācību grāmatu kvalitāti, no kurām viņu bērni patreiz mācās latviešu valodu. Kritiska attieksme vecākiem ir pret mācību grāmatu “Riti raiti valodiņa”. Šo grāmatu vecāki raksturoja ar sekojošiem izteikumiem:

- *“”Riti raiti valodiņa” nav īsti piemērota mūsu bērniem.”*
- *“”Riti raiti valodiņa” ir tīrā makulatūra.”*
- *“Mācību grāmata “Riti raiti valodiņa”, manuprāt, ir neveiksmīga.”*

Vairākās no izlasē iekļautajām skolām šī mācību grāmata ir izmantota tikai mācību gada sākumā. Citās skolās skolotāji ir atteikušies no šīs grāmatas izmantošanas. Viena no dalībniecēm stāstīja, ka viņas meita mācās latviešu valodu no tās pašas mācību grāmatas, no kuras savulaik ir mācījusies viņa pati. Tā kā skolotājai ir tikai viens šīs grāmatas eksemplārs, tad mācību stundas laikā skolotāja rakstot uz tāfeles uzdevumus, skolēni tos pārraksta savās burtnīcās un vēlāk mājās mācās no saviem pierakstiem.

- *“Bērni mācās no tās pašas mācību grāmatas, no kuras es mācījos. Tāda zaļa grāmata, uz kuras ir uzzīmēta meitene ar lācīti. Skolotāja klasē raksta visu uz tāfeles, jo ir palicis tikai viens vienīgs eksemplārs, un tad mājās bērni no saviem pierakstiem mācās.”*

Pozitīvāks vērtējums tika sniegts pie mācību grāmatām pievienotajām darba burtnīcām, kurās uzdevumi esot interesantāki un bērniem atbilstošāki. Tāpat vairāki respondenti atzinīgāk vērtēja latviešu valodas mācību grāmatu “ABC”.

- *“Otra mācību grāmata, no kuras viņi mācījās, ir “ABC”. Šī grāmata ir domāta latviešu skolām. Man šī grāmata ļoti patika. Ļoti laba grāmata. Bet es savam dēlam rakstīju zemsvītras tulkojumu. Un tur vēl nenāktu par ļaunu, ja būtu vārdnīca.”*

Kopumā vecāki atzina, ka ļoti liela loma mācību materiāla un metodikas izvēlē ir skolotājam un viņa prasmei strādāt ar attiecīgo mācību materiālu.

- *“Atkal jau svarīgi ir tas, kāds ir skolotājs, un kā skolotājs māk pasniegt. Kāds skolotājs, tāda metode. Ja skolotājs patiešām gribēs, lai līdz trešajai klasei puse klases runā latviski, ne jau brīvi, bet lai var saprasties, tad nebūs problēmu ne izvēlēties piemērotāko metodiku, ne atbilstošāko mācību grāmatu no esošā utt.”*

Ārpus skolas saskarsme latviešu valodā

Respondentu pieredze attiecībā uz viņu bērnu ārpus skolas saskarsmi latviešu valodā ir atšķirīga. Vismazāk saskarsmes problēmu ir tiem bērniem, kuri ir gājuši latviešu bērnu dārzos. Šie bērni parasti labprāt sarunājas latviešu valodā un viņiem ir latviešu tautības draugi.

- *“Mana meita, viņa gāja latviešu bērnu dārzā, runā pēc vajadzības ar latviešiem latviski, ja paši latvieši nesāks ar viņu runāt krieviski. Bet vispār viņa runā ar bērniem latviski.”*

Tomēr lielākā daļa vecāku uzskata, ka saskarsmes vide ir ierobežota. Diskusijas dalībnieki ir ievērojuši, ka pagalmos latviešu un krievu bērni rotaļājas atsevišķās grupās.

- *“Tagad bērni ir kaut kā nodalījušies pagalmā. Krievu bērni spēlējas savā starpā, latviešu bērni – savā. Mums bija vienkāršāk. Manā bērnībā bija citādi. Neviens neskatījās, vai tu draudzējies ar latviešu vai krievu bērniem. Tagad bērniem ir cita pieredze. Kaut kāds nacionālais jautājums mazliet parādās.”*
- *“Mana meita gāja jauktajā bērnu dārzā, bet valodu neiemācījās. Jo tur arī krievu un latviešu bērni rotaļājās atsevišķi. Atsevišķus vārdus viņa zināja, bet runāt nerunāja.”*
- *“Es dzīvoju centrā pretim “Admirāļu klubam”. Man nav, kur viņu izlaist pagalmā spēlēties. Ja mēs aizejam uz tuvāko parku, tad tur viņa satiek savus klases biedrus. Un tur jau nodalās latviešu bērnu grupas un krievu bērni.”*

Savukārt, tajos gadījumos, kad bērni spēlējas kopā, bieži notiek tā, ka latviešu bērni paši pāriet uz krievu valodu un nelabprāt runā ar krievu draugiem latviski. Vecāki stāstīja, ka paši ir lūguši latviešu bērnus runāt ar krievu bērniem latviski. Turklāt vecāki ir ļoti apmierināti, ja konstatē, ka saskarsme notiek latviešu valodā.

- *“Latviešu meitenes runā latviski, bet krievu meitenes – krieviski. Es viņai prasu – vai tu saproti. Meita saka – ne visu. Tomēr viņas spēlējas kopā, un tas ir labi. Es pat biju ļoti priecīga, ka viņas spēlējas kopā.”*
- *“Man draudzene dzīvo Valkā, kur visa apmācība notiek latviešu valodā. Un viņai ir meita. Un es viņai saku – parunā ar viņu (manu meitu) latviski. Lai viņai ir vairāk sarunvalodas. Viņa atbild – man vieglāk ar viņu runāt ir krieviski.”*
- *“Jā, bērni negrib. Manai meitai arī ir trīs draudzenes pagalmā latvietes, bet viņas visas runā savā starpā krieviski. Es viņām saku – meitenes, bet jūs taču esat vairāk, runājiet latviski. Nē, ko nu tur, nerunāsim. Es savai meitai saku, lai viņa runā latviski ar savām latviešu draudzenēm, bet viņa atsaka – ko nu, viņas pašas jau ar mani krieviski runā.”*
- *“Vasarņīcā mums tur ir daudz latviešu bērni, un es savai meitai pat lieku runāt ar viņiem latviski. Viņai ne visai patīk, bet viņa ir paklausīga. Bet tā runā krieviski, jo latviski viņai kaut ko pasaka, viņa nesaprot, un latvieši sāk ar viņu runāt krieviski.”*

Ir arī vairāki pozitīvas pieredzes gadījumi. Daži vecāki atzina, ka viņu bērni ārpus skolas ar saviem draugiem sarunājas pēc vajadzības gan latviešu, gan krievu valodā. Respondenti izteica vēlēšanos, lai skolā tiktu veicināta saskarsme latviešu valodā ne tikai stundās, bet arī ārpus stundām. Saskaņā ar vecāku izteikto viedokli, nostiprinot sarunvalodas iemaņas skolā, bērni drošāk lietos latviešu valodu arī ikdienas saskarsmē ārpus skolas.

- *“Mans bērns ārpus skolas runā latviski uz ielas, pagalmā.”*
- *“Mana meita spēlējas ar latviešu meitenēm un krievu meitenēm.”*
- *“Mums pie mājas lejā ir veikals un tur ir pārdevēja latviete. Viņa tik jauki runā ar meitu latviski. Es pat esmu lūgusi, lai viņa vienmēr tā runā ar viņu, parunājas.”*

Abu grupu diskusiju dalībnieki pauda viedokli, ka ir radīta mākslīga barjera latviešu un krievu bērnu savstarpējai saskarsmei, kuru ietekmē nacionālpolitiskā situācija valstī un ģimenē izveidojusies attieksme pret latviešu valodu un latviešiem.

- *“Ir mākslīgi radīta barjera krievu un latviešu saskarsmei. Daudzi krievi negatīvi izturas pret latviešiem un otrādi. Tā ir taisnība. Bērni uzvedas tā kā uzvedas viņu vecāki. Saskarsmes vide ir ierobežota.”*
- *“Mūsu pagalmā arī krievu un latviešu bērni spēlējas atsevišķi. Un es arī domāju, ka tas ir atkarīgs no ģimenes.”*

Lai novērstu šo barjeru, vecāki uzskata, ka ir ļoti liela vērība jāpievērš tam, kāda attieksme pret nacionālas dabas jautājumiem tiek veidota mājās, jo bērni ļoti lielā mērā ietekmējas no saviem vecākiem un dzirdētā mājās. Ja mājās ģimenē tiek izteiktas negatīvas piezīmes attiecībā uz latviešu valodu un latviešiem, tad šāda attieksme būs arī bērniem, un viņi nevēlēsies kontaktēties ar saviem latviešu tautības vienaudžiem. Respondenti pauda viedokli, ka nedrīkst pieļaut, lai bērniem rastos nepatika pret latviešu valodu. Pagaidām šāda negatīva attieksme vēl nav izveidojusies.

- *“Es negribu runāt visu vārdā, bet es zinu, ka ir daudzas ģimenes, kurās par šiem nacionālajiem jautājumiem izsakās ļoti asi negatīvi. Kāds kādu kaut kad ir apvainojis, un tas velkas cauri visai dzīvei. Bez tam tas viss tiek pārrunāts un izteikts bērnu klātbūtnē.”*
- *“Nedrīkst pieļaut, ka izveidojas bērniem nepatika pret latviešu valodu, ka latvieši un krievi ir katrs par sevi, atsevišķās grupās. Tas nav labi. Ir jābūt rezultātam, lai visi ir kopā.”*

Mājās bērni mēdzot vecākiem stāstīt, ko jaunu viņi ir iemācījušies skolā latviešu valodā. Viena no respondentēm atzina, ka ir izveidojusies situācija, ka viņa pastarpināti mācās latviešu valodā kopā ar savu meitu. Protī, meita pārbauda savas mātes zināšanas, prasot pateikt latviski dažādus vārdus, kurus pati pirms tam skolā ir mācījusies. Tādējādi meitene nostiprina arī savas zināšanas. Citi bērni skaitot vecākiem latviešu valodā dzejolišus, atstāstot, kādus vārdus un frāzes ir apguvuši.

– *“Mani pati meita piespiež mācīties latviešu valodu, jo viņa mēdz man viss kaut ko prasīt un pārbauda, ko es zinu.”*

– *“Mana meita iet uz fakultatīvajām nodarbībām. Pēc tam viņa pārbauda mani. Ir arī tādi gadījumi, kad es meitai prasu kaut ko, un viņa man atbild latviski.”*

Vaicāti, vai paši vecāki mēdz sarunāties mājās ar bērniem latviski, respondenti izteicās, ka reizēm to darot, bet kā mājas valoda dominējošā ir krievu valoda. Tā tas ir arī tajās ģimenēs, kurās kāds no ģimenes locekļiem pēc tautības ir latvietis vai arī pārvalda latviešu valodu un ārpus mājas pamatā runā latviski. Respondenti atzina, ka ir ļoti grūti mainīt mājas saskarsmes valodu un turklāt paši nemaz to nevēlas. Tajā pašā laikā kāda no dalībniecēm atzina, ka vēlētos, lai latviešu valoda mājās skan biežāk, piemēram, brīvdienās.

– *“Te faktiski ir runa par mājas saskarsmes valodu. Es esmu no Krievijas, un es pat gribētu, lai mājās latviešu valoda skanētu vairāk, bet tas jau ir psiholoģiskas dabas jautājums. Krievu valoda ir dzimtā valoda, šajā valodā mēs domājam. Un ir ļoti grūti mainīt mājas saskarsmes valodu. Māja ir vispār īpaša vieta. Es lūdzu tagad, lai ar mani un bērniem vismaz brīvdienās tiek runāts vairāk latviski. Proti, mēs pietiekoši mērķtiecīgi vēlamies runāt latviski.”*

– *“Mana vīra māte ir latviete, un vīrs arī ļoti labi pārvalda latviešu valodu, bet mājās mēs vienalga runājam krieviski. Tā ir sanācis, es pat nezinu, kāpēc. Veikalā vai kaut kur ārpus mājas viņš runā latviski, bet mājās krieviski. Bet tā ir, kas var palīdzēt bērnam ar latviešu valodu. Ir arī vecmāmiņa. Viņa no rītiem sasveicinās latviski ar bērnu, kaut ko parunā, bet tā pamatā tomēr mēs mājās runājam krieviski.”*

Paši vecāki savas latviešu valodas zināšanas vērtēja dažādi. Daļa respondentu apgalvoja, ka saprot latviešu valodu, bet nespēj tajā sarunāties un ka viņu bērni zina šo valodu daudz labāk nekā viņi paši. Citi dalībnieki atzina, ka viņiem nav problēmu nedz saprast, nedz izteikties latviešu valodā, nedz arī rakstiski sagatavot dažādus dokumentus.

– *“Es varu uzrakstīt līgumu. Ar datoru es visas garumzīmes varu izlabot.”*

– *“Es pietiekoši brīvu runāju latviski. To prasa darbs. Man bija daudz draugu latviešu.”*

- *“Es zinu ļoti slikti, un tāpēc daudz zaudēju savā dzīvē. Mūsu laikā nebija tādas prasības. Es labprāt runātu.”*
- *“Es uzskatu, ka es slikti runāju. Es labāk saprotu. Zinu galvenokārt terminoloģiju, kuru man vajag darbā kā pārdevējai. Un vēl ir arī komplekss. Ja es zinu, ka es nezinu pareizo galotni, tad es labāk vispār to vārdu nesaku.”*
- *“Es domāju, ka pēc kāda laika mūsu bērni būs stiprāki par mums un runās labāk latviski nekā mēs.”*

Bilingvālās apmācības programmas pozitīvie un negatīvie aspekti respondentu vērtējumā

Diskusiju nobeigumā respondenti tika lūgti norādīt bilingvālās apmācības programmas pozitīvos un negatīvos aspektus, balstoties uz savu personīgo pieredzi. Vecāku viedokļi abās grupās atšķīrās.

Pirmās grupas respondenti atzina, ka kopumā viņi šādu apmācības programmu atbalsta un pagaidām nesaskata tās negatīvos aspektus. Vienīgi tika izteikta piebilde, ka nebūtu vēlams tādējādi nomākt skolēnu dzimto krievu kultūru. To apliecina sekojoši kāda respondentu izteikumi:

- *“Ir ļoti svarīgi, lai bērni saglabā savas krievu saknes, bet tajā pašā laikā zina un apzinās latviešu kultūru. Un iespējams, ka var izveidoties ar laiku problemātiska situācija. Cik es saprotu, tad pēdējās klasēs bērni tikai krievu valodu un literatūru mācās krieviski. Te ir jautājums par to, vai netiks pazaudētas saknes. Gribētos, lai viņi atceras, kādas kultūras nesēji viņi ir. Līdz ar to viss šis jautājums pārceļas uz ģimeni, bet ne katra ģimene var pilnvērtīgi sniegt šo kultūru.”*
- *“Ja netiks nomākta krievu kultūra, tad labāk, lai bērni mācās skolās, kuras strādā pēc bilingvālā modeļa.”*
- *“Es uzskatu, ka krievu skolās mācībām ir jānotiek krieviski, lai nezustu saskarsme krievu valodā ģimenē. Ļoti labi, ka bērni iemācīsies latviešu valodu, viņi ies strādāt utt., viņiem būs viegli, bet viņi zaudēs daļu kultūras. Jau tagad viņi daudz nezina par savu kultūru, vēsturi.”*

Citādu viedokli pauda otras grupu diskusijas dalībnieki. Lielākā daļa vecāku šajā grupā uzsvēra, ka pamatā mācībām skolā ir jānotiek krievu valodā. Bilingvāli vai latviski var mācīt, kā sacīja respondenti, otrās pakāpes mācību priekšmetus – dziedāšanu, darbmācību, fizikultūru, zīmēšanu, bet eksaktie mācību priekšmeti ir noteikti jāpasniedz dzimtajā krievu valodā. Tajā pašā laikā vecāki uzskata, ka ir jāpalielina latviešu valodas stundu skaits līdz piecām reizēm nedēļā, proti, katru dienu.

- *“Ir jāzina latviešu valoda, bet eksaktās un humanitārās zinātnes ir jāapgūst dzimtajā krievu valodā.”*
- *“Ja latviešu valoda krievu skolās tiks pasniegta pietiekoši augstā līmenī un ar pietiekoši augstām prasībām, tad bērni zinās valodu. Tāpēc nav obligāti mācīt visus priekšmetus latviešu valodā. Pēc tā nav nepieciešamības. Varbūt tādi priekšmeti kā dziedāšana, darbmācība, fizikultūra, jā. Bet dabas mācība, kur ir specifiski termini, pamata priekšmeti – matemātika, fizika, ķīmija – ir jāpasniedz vienā valodā.”*
- *“Es uzskatu, ka ir pastiprināti jā māca latviešu valoda. Lai būtu paralēli. Ir jāzina latviešu valoda tāpat kā latvieši zina krievu valodu.”*
- *“Otrās pakāpes priekšmeti jā māca latviski. Eksaktie – dzimtajā valodā. Citādi galvā būs putra. Es uzskatu, ka tagad piecas reizes nedēļā latviešu valoda ir labi. Es uzskatu, ka viņš zinās latviešu valodu”*

Kopumā tika minēti sekojoši pozitīvie bilingvālās apmācības programmas aspekti:

- skolēni ļoti labi apgūs latviešu valodu;
- latviešu valodas prasme neierobežos tālākās izglītības iespējas augstākajās mācību iestādēs Latvijā;
- neierobežota konkurētspēja Latvijas darba tirgū;
- brīva saskarsme.

Runājot par negatīvajiem šīs programmas aspektiem tika nosaukti sekojoši:

- kritīsies skolēnu kopējais izglītības līmenis un vispārējā sagatavotība skolās ar krievu mācību valodu;

- līdz ar pastiprinātu latviešu valodas apguvi skolēni zaudēs savu nacionālo identitāti un krievu valodu kā saskarsmes valodu ģimenē, jo būs spiesti mainīt arī domāšanas valodu.

Respondenti minēja arī divus aspektus, kas raksturo motivācijas trūkumu attiecībā uz bilingvālās apmācības ieviešanu:

- nav nepieciešams papildus latviešu valodas stundām apgūt citus priekšmetus latviešu valodā vai bilingvāli, jo Latvijā nav nepieciešams liels skaits augsta līmeņa speciālistu, kas ieguvuši izglītību augstākajās mācību iestādēs;
- lielu skaitu specialitāšu Latvijā nav iespējams apgūt, tās var iegūt, piemēram, Krievijā, un tāpēc nav jāliek tik liels uzsvars uz citu, īpaši, eksakto mācību priekšmetu pasniegšanu bilingvāli.

3. Fokusa grupu diskusijas ar skolēniem

3.1. Pētījuma apraksts

Pētījuma mērķi:	<ul style="list-style-type: none">• noskaidrot, kā skolās patreiz tiek īstenota bilingvālā apmācības programma;• noskaidrot pirmo klašu skolēnu attieksmi pret latviešu valodu un bilingvālo apmācību;• konstatēt biežāk sastopamās bilingvālās apmācības radītās grūtības, ar kurām saskaras pirmo klašu skolēni.
Metode:	Mērķa grupu diskusija
Mērķa grupas:	<ol style="list-style-type: none">3. grupa – pirmo klašu skolēni (Rīga, 9 skolēni, no kuriem 4 meitenes un 5 zēni).4. grupa – pirmo klašu skolēni (Rīga, 8 skolēni, no kuriem 4 meitenes un 4 zēni).5. grupa – pirmo klašu skolēni (Jelgava, 10 skolēni, no kuriem 6 meitenes un 4 zēni).
Izlases metode:	Mērķa grupu diskusijas, kurās piedalījās 8 - 10 pirmo klašu skolēni katrā grupā, tika organizētas ar skolas direktoru starpniecību. Diskusijām tika atlasīti skolēni, kuri spēj verbalizēt savu viedokli un attieksmi.
Diskusiju norises valoda:	Krievu valoda
Diskusijas veikšanas vieta:	Skolas telpas (klases telpa (Rīga), skolēnu atpūtas telpa (Jelgava)).
Diskusiju veikšanas laiks:	2000. gada 8, 9. un 11. maijs.
Diskusijas ilgums:	vidēji 30 minūtes

3.2. Kopējie secinājumi

Ņemot vērā mērķa grupas specifiku – bērni vecumā no 7 līdz 8 gadiem, ir jānorāda, ka grupu diskusijā sniegtās atbildes nevar viennozīmīgi interpretēt, jo gan diskusiju laikā, gan datu analīzes procesā var konstatēt, ka skolēni atsevišķos gadījumos, sniedzot atbildes uz jautājumiem, ietekmējas viens no otra.

Visu grupu diskusijas dalībnieki – pirmo klašu skolēni – viennozīmīgi apgalvoja, ka viņiem patīk mācīties skolā. Šādu nostāju bērni pamatoja ar to, ka skolā viņiem ir iespēja iegūt daudz un dažāda rakstura zināšanas.

Lielākajai daļai pirmo klašu skolēnu ir pozitīva attieksme pret latviešu valodu un bilingvālo apmācības programmu. Apkopojot iegūtos rezultātus, var secināt, ka bilingvāli apgūstamajos priekšmetos un latviešu valodas stundās apgūtais savstarpēji papildina skolēnu vispārējās latviešu valodas zināšanas.

Vislielākās grūtības latviešu valodā un bilingvāli apgūstamajos mācību priekšmetos skolēniem rada nepietiekamais vārdu krājums, kas negatīvi ietekmē viņu spēju uztvert un saprast jauno vielu, kā arī pašiem izteikties latviešu valodā.

Skolēnu sniegtās atbildes liecina, ka latviešu valodas apgūvē ir nepieciešams vairāk iesaistīt dažādus vizuālos materiālus un spēles elementus, jo tieši šāda rakstura uzdevumi bērnos izraisa lielāku interesi gan par apgūstamo valodu, gan par pašu mācību procesu kopumā. Rezultātā skolēniem veidojas pozitīva attieksme pret latviešu valodu un tās apguvi.

Pirmo klašu skolēnu pieredze attiecībā uz saskarsmi latviešu valodā ārpus skolas ir atšķirīga. Daļa skolēnu labprāt veido attiecības ar latviešu tautības vienaudžiem, savukārt otra daļa to dara nelabprāt vai arī vispār noliedz iespēju veidot šādas attiecības.

Grupu diskusijās paustie viedokļi ļauj izvirzīt secinājumu, ka liela loma bērnu attieksmes veidošanā pret bilingvālo apmācības programmu, latviešu valodu un saskarsmes veidošanu ar latviešiem ir apkārtējai videi – ģimenei, skolai, draugiem – kurā viņi dzīvo un mācās. Paši bērni ir atvērti un gatavi gan apgūt latviešu valodu, gan mācīties pēc bilingvālās metodes, gan veidot saskarsmi ar latviešiem.

3.3. Pētījuma rezultāti

Pirmo klašu skolēnu attieksme pret latviešu valodu un tās apguvi

Lielākajai daļai pirmo klašu skolēnu ir pozitīva attieksme pret latviešu valodu. Daži no skolēniem minēja latviešu valodu kā vienu no saviem mīļākajiem mācību priekšmetiem skolā.

Skolēniem tika vaicāts, ko tieši viņiem patīk un nepatīk darīt latviešu valodas stundās. Visbiežāk bērni atzina, ka viņiem nepatīk mācīties no galvas dzejoļus un latviešu tautas dziesmas, jo tos esot grūti iegaumēt.

- “Man nepatīk latviešu valoda tāpēc, ka latviešu valodā uzdod mācīties no galvas.”
- “Man nepatīk mācīties tautas dziesmas.”

Iespējams, šī paša iemesla dēļ vairākiem skolēniem nepatīk dziedāšanas stunda. Dziedāšana ir arī viens no tiem mācību priekšmetiem, kurus skolēni visbiežāk minēja kā tādus, kas viņiem nepatīk.

- “Man nepatīk mūzika, jo tur mēs dziedam un ir jāmācās garas dziesmas no galvas.”
- “Man mūzika un latviešu valoda nepatīk, jo tur daudz jāmācās no galvas.”

Vairāki skolēni norādīja, ka viņiem viss patīk latviešu valodas stundās. Visvairāk bērniem šajās stundās patīk tie uzdevumi, kuros ir jāzīmē, jāizkrāso, jārisina krustvārdu mīklas.

- “Tur ir pasaka un bildīte, kas ir jāizkrāso.”
- “Man patīk dialogi, jo tur reizēm ir jāizkrāso.”
- “Man patīk latviešu valoda, jo tur ir jārisina krustvārdu mīklas.”

Iespējams, šādas skolēnu atbildes liecina par to, ka viņiem interesantāk ir apgūt valodu gan ar dažādu vizuālo materiālu palīdzību, gan spēles formā. Kaut arī divās no izlasē iekļautajām skolām skolēni sacīja, ka viņiem nepatīk rakstīt latviešu valodā, vienā no skolām gluži otrādi – lielākā daļa bērnu atzina, ka latviešu valodas stundās viņiem patīk

lasīt un rakstīt. Interesants bija skolēnu viedoklis, ka viņiem patīk latviešu valodas burti, kas atšķiras no krievu valodas burtiem.

– *“Man patīk latviešu valoda, jo latviešu valodā ir citādāki burti nekā krievu valodā. Latviešu burti ir vieglāki.”*

Arī šāds izteikums liecina par vizuālā faktora nozīmību zināšanu apguvē šajā vecuma grupā. Jāpiebilst, ka šajā skolā, atšķirībā no divām citām, latviešu valodas stunda ir katru dienu.

Savas patreizējās latviešu valodas zināšanas diskusiju dalībnieki vērtēja atšķirīgi. Daļa skolēnu uzskata, ka viņu zināšanas ir vājas un viņiem ir grūtības runāt latviešu valodā. Vairāki no šīs grupas bērniem atzina, ka viņiem ir mazs vārdu krājums, kas ietekmē viņu spēju uztvert un saprast latviešu valodu, gan arī pašiem izteikties šajā valodā. Turpretim daļa skolēnu savas latviešu valodas zināšanas vērtē kā ļoti labas un labas.

– *“Es ne visai labi runāju latviski.”*

– *“Es ļoti labi runāju latviski.”*

– *“Man ir grūti runāt latviski tāpēc, ka es zinu ļoti maz vārdu.”*

Augstāk savas zināšanas un prasmi lietot latviešu valodu vērtēja tie bērni, kuri pirms skolas ir apmeklējuši latviešu bērnu dārzu.

– *“Es jau labi runāju latviski, jo es gāju latviešu bērnu dārzā.”*

– *“Es gāju latviešu bērnu dārzā. Mēs tur mācījāmies latviešu valodu. Man patīk runāt latviski.”*

– *“Man patīk tāpēc, ka es gāju latviešu bērnu dārzā. Es jau visu saprotu.”*

Šie skolēni apgalvoja, ka viņiem tikpat kā nav nekādu problēmu nedz latviešu valodas stundās, nedz arī mājās, pildot uzdotos mājas darbus.

Jautāti, vai viņiem patīk runāt latviešu valodā, bērni sniedza diametrāli pretējas atbildes. Pozitīvas atbildes sniedza tie bērni, kuri augstāk vērtēja savas latviešu valodas zināšanas. Savukārt, tie skolēni, kuri apgalvoja, ka viņiem nepatīk runāt latviešu valodā, savas latviešu valodas zināšanas vērtēja kā vājas. Vienā no skolām grupa sadalījās divās daļās – zēni apgalvoja, ka viņiem nepatīk latviski runāt, savukārt meitenes – ka patīk. Citās

skolās šāds sadalījums pa dzimumiem attiecībā uz to, vai respondentiem patīk vai nepatīk runāt latviešu valodā, nav konstatējams. Tas apliecina pieņēmumu, ka nevar viennozīmīgi interpretēt bērnu sniegtās atbildes, jo bieži vien gan diskusiju laikā, gan veicot iegūto datu analīzi, var secināt, ka bērni ietekmējas viens no otra un nereti pat precīzi vārds vārdā atkārtoti iepriekš izskanējušo atbildi.

Lielu lomu bērnu attieksmes veidošanā spēlē ģimenē izveidojusies nostāja pret latviešu valodu un tās apguvi. Šādu secinājumu ļauj izvirzīt vairāki skolēnu izteikumi. Viens no skolēniem nepatiku runāt latviski pamatoja sekojoši:

- *“Man nepatīk latviešu valoda, jo es jau esmu pieradis pie krievu valodas, un man jau ir grūti iemācīties latviešu valodu.”*

Citi skolēni savu nepatiku pamatoja ar to, ka viņi zina maz vārdu, ka latviešu valoda ir grūta valoda un ka viņiem ir grūti runāt šajā valodā, bet citētajam līdzīga izteikuma nebija. Savukārt, kāds cits skolēns, kurš apgalvoja, ka viņam patīk runāt latviski, izteicās sekojoši:

- *“Man patīk latviešu valoda tāpēc, ka tad, kad izaugsi liels, bez latviešu valodas nekur nevarēsi strādāt.”*

Vairāki skolēni, iespējams ģimenes locekļu un skolotāju attieksmes ietekmē, runāja par to, ka nākotnē viņiem būs nepieciešamas abu valodu zināšanas, lai varētu strādāt, piemēram, veikalā vai arī parakstīt dažādus dokumentus. Šādi argumenti tika pausti visās trijās grupās.

- *“Kad strādāsi, tad pie tevis nāks gan latvieši, gan krievi, un ja nu tu pēkšņi nevarēsi runāt latviski, un citi cilvēki tevi nesapratīs?”*
- *“Latviešu valoda mums ir jāzina, jo darbā vajadzēs parakstīt dokumentus latviski.”*

Pirmo klašu skolēnu attieksme pret bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem

Mācību priekšmetu skaits, kurus skolēni apgūst bilingvāli, ir atšķirīgs pētījuma izlasē iekļautajās skolās. Kā stāstīja paši pirmo klašu skolēni, tad divās skolās bilingvāli tiek apgūti divi priekšmeti – dabas mācība un fizikultūra, trešajā skolā bez jau nosauktajiem

mācību priekšmetiem bilingvāli tiek pasniegta arī vizuālā māksla jeb zīmēšana un arī darbmācība.

Tāpat kā attiecībā uz bērnu attieksmi pret latviešu valodu, arī pret bilingvāli apgūstamajiem mācību priekšmetiem bērniem ir atšķirīga attieksme. Tomēr lielākā daļa skolēnu apgalvo, ka viņiem patīk mācīties šos priekšmetus, bet daži – ka nepatīk. Savu pozitīvo attieksmi grupu dalībnieki pamatoja ar to, ka, viņuprāt, ir ļoti labi, iemācoties kaut ko jaunu, prast to pateikt arī latviešu valodā.

- *“Man patīk mācīties latviski tāpēc, ka viss pārējais ir krieviski.(..) Ja notiek latviski, tad var daudzus vārdus uzzināt.”*
- *“Mēs kaut ko iemācāmies un uzreiz zinām, kā tas ir latviski.”*
- *“Man patīk, jo sportā var latviski iemācīties visas komandas un skaitļus. Dabas mācībā visus zvērus var iemācīties, kā tos pareizi sauc, visu pareizi. Patīk, ka daudzus vārdus iemācos.”*

Apkopojot skolēnu atbildes, var secināt, ka bilingvāli apgūstamajos priekšmetos un latviešu valodas stundās apgūtais savstarpēji papildina skolēnu vispārējās latviešu valodas zināšanas. Skolēni atzina, ka, iegūstot zināšanas bilingvāli, uzlabojas arī viņu latviešu valodas zināšanas. Pozitīvi ir vērtējama vienā no izlasē iekļautajām skolām pielietotā metode, kas paredz, ka pirms bilingvālajiem mācību priekšmetiem ir latviešu valodas stunda, kurā skolēni iemācās nepieciešamo vārdu krājumu jaunās vielas apguvei.

- *“Man patīk dabas mācība, jo ir teikumi, kurus mēs neņemam latviešu valodā, bet dabas mācībā mēs tos mācāmies.”*
- *“Man patīk mācīties latviski, jo ja kaut ko pasaka latviski un mēs nesaprotam, mums pārtulkos, bet latviešu valodas stundā mums to vārdu pateiks, un mēs jau zināsim.”*

Lielākās grūtības, kā stāstīja skolēni, viņiem bilingvālajos priekšmetos sagādā nepietiekamais vārdu krājums. Šī iemesla dēļ vairāki skolēni atzina, ka reizēm nesaprot uzdotos mājas darbus, bet šādos gadījumos skolotājs parasti sniedzot nepieciešamos paskaidrojumus.

Analizējot grupu diskusiju dalībnieku izteikumus, var secināt, ka viņiem ir kopumā pozitīva attieksme pret bilingvālo apmācības programmu. Lai novērtētu pirmo klašu

skolēnu attieksmi pret bilingvālo apmācības metodi, viņiem tika piedāvāta iespēja izvēlēties mācīties šos priekšmetus bilingvāli vai dzimtajā krievu valodā. Daži no bērniem izteica vēlēšanos mācīties tikai latviešu valodā, bet lielākā daļa skolēnu apgalvoja, ka vēlas mācīties šos priekšmetus abās valodās, proti, bilingvāli. Šādu nostāju dalībnieki pamatoja ar to, ka viņiem ne vienmēr viss ir saprotams, kad skolotājs runā un skaidro jauno vielu latviešu valodā, un tāpēc esot labi, ka skolotājs nesaprotamos vārdus un apgūstamo jautājumu paskaidro arī krievu valodā.

- *“Es izvēlētos, lai ir gan latviski, gan krieviski. Man viss nav skaidrs, bet es gribu zināt latviešu vārdus. Taču tad, kad nav zināmi vārdi, tad lai pārtulko krieviski.”*
- *“Es gribētu, lai nebūtu daudz latviski. Labāk, lai būtu krieviski. Nezinu, kāpēc.”*
- *“Es gribētu, lai ir gan vienā, gan otrā valodā. Man patīk gan latviešu, gan krievu valoda.”*

Ārpus skolas saskarsme latviešu valodā

Grupu diskusiju dalībnieku atklātā pieredze attiecībā uz saskarsmi latviešu valodā ārpus skolas ir divējāda. Viena daļa skolēnu labprāt veido draudzīgas attiecības ar latviešu tautības vienaudžiem, ar kuriem mēdz sarunāties gan latviešu, gan krievu valodā. Pie šīs grupas pieskaitāmie skolēni izteica, piemēram, šāda veida apgalvojumus:

- *“Lai labāk runātu latviski, vajag vairāk draugu, kas var palīdzēt pamācīties latviešu valodu. Iet pastaigāties un rotaļāties ar latviešu draugiem.”*
- *“Man ir draudzene, kas ir divus gadus vecāka par mani. Viņa ne vārdiņu nerunā krieviski. Mēs ar viņu runājam latviski.”*

Vairākiem no šiem skolēniem jau ir latviešu tautības draugi, un veids, kādā bērni par to stāstīja, liecina, ka viņi ar to lepojas. Daži no dalībniekiem atzina, ka mēdz mājās sarunāties ar saviem vecākiem vai citiem ģimenes locekļiem latviešu valodā.

- *“Man ir divas draudzenes – Santa un Sandra. Viņas runā latviski. Mēs reizēm runājam latviski, reizēm – krieviski. Viņas man dažus vārdus māca latviski.”*
- *“Man ir viena latviešu draudzene.”*

- *“Reizēm mēs ar mammu mājās runājam latviski.”*
- *“Es ar mazo brāli un vecmāmiņu runāju latviski.”*
- *“Es pārcēlos uz citu dzīvokli, un tur pagalmā ir ļoti daudz latviešu meiteņu. Es ar viņām jau iepazīnos.”*

Otra daļa skolēnu stāstīja, ka viņiem nav latviešu draugu, turklāt vairāki no šiem bērniem bija diezgan negatīvi noskaņoti gan pret latviešu valodu, gan pret latviešiem. Par to liecina tādi skolēnu izteikumi kā:

- *“Mums nav latviešu draugu.”*
- *“Mēs ar latviešiem nerunājam.”*
- *“Man kāda draudzene sacīja – nedraudzējies ar tiem latviešiem, jo latvieši ļoti neieredz krievus.”*
- *“Es ne ar vienu latvieti nerunāju.”*

Šie izteikumi ļauj izvirzīt secinājumu, ka bērnu attieksmi pret latviešu valodu un latviešiem ietekmē ne tikai ģimenē un skolā veidotā nostāja attiecībā uz nacionālpolitiskajiem jautājumiem, bet arī viņu draugi. Līdz ar to ir jāsecina, ka liela loma bērnu attieksmes veidošanā pret aplūkojamajiem jautājumiem ir apkārtējai videi, kurā viņi dzīvo un mācās.

4. Pielikumi

4.1. Fokusa grupas ar pirmo klašu skolēnu vecākiem plāns

Ievada daļa

Mērķis: nepieciešamās formalitātes saskaņā ar ESOMAR noteikumiem par sociālajiem un tirgus pētījumiem.

1. Kur mēs esam un ko mēs darām.
 - **Mēs atrodamies Baltijas Sociālo zinātņu institūtā un jūs esat dalībnieki vienā no grupu diskusijām, kas tiek veikta pētījuma “Bilingvālās izglītības programmas ieviešanas izpēte: skolēnu un vecāku nostādnes un izpratne” ietvaros.**
2. “Spēles noteikumi”.
 - **Mūs interesē jūsu domas un viedoklis par bilingvālo izglītības programmu un to ieviešanu skolā, konkrēti pirmajās klasēs, balstoties uz jūsu personīgo pieredzi. Tāpēc mēs jūs lūdzam izteikt jūsu personīgo viedokli brīvi un bez bailēm. Iespējams jūsu viedoklis nesakrītīs ar citu dalībnieku domām, bet tas tieši ir ļoti interesanti, ka katram ir citādi uzskati un atšķirīga pieredze. Turklāt šajā diskusijā nav pareizu un nepareizu atbilžu, un mums nav jānonāk pie kāda kopēja grupas viedokļa.**
 - **Lūdzu izsakāties pa vienam, un neņemiet ļaunā, ja moderators jūs kādā brīdī pārtrauks, jo pretējā gadījumā kāda interesanta ideja vai viedoklis pēcāk nebūs vairs fiksējami.**
 - **Ja ir nepieciešamība, varat pārtraukt moderatoru un uzdot viņam jūsu interesējošos jautājumus.**
3. Audio un video ieraksta nepieciešamība un garantija par konfidencialitāti.
 - **Ieraksta tehnika tiek izmantota, lai tiktu piefiksēts viss šeit runātais, un to pēc tam varētu izmantot, apkopojot jūsu viedokļus un salīdzinot ar citu grupu rezultātiem.**
 - **Viss, ko jūs teiksiet tiks izmantots apkopotā veidā un nekur neparādīsies jūsu izteikumi kopā ar jūsu vārdu.**

Iesildošā diskusijas daļa

Mērķis: iepazīšanās ar respondentiem, viņu sociālā statusa noteikšana. Grupas dalībnieku atraisīšana.

“Sāksim ar to, ka iepazīsimies viens ar otru, nosaucot savu vārdu.” Moderators pastāsta par sevi – nosauc vārdu un iepazīstina ar savu lomu diskusijā. **“Pastāstiet īsumā par sevi, kā jūs sauc, cik jums gadu, kur jūs strādājat.”**

Galvenā diskusijas daļa – jautājumi

1. Cik reizes nedēļā jūsu bērniem ir latviešu valoda? Vai, jūsuprāt, tas ir pietiekami / nepietiekami?
2. Vai bērniem patīk / nepatīk mācīties latviešu valodu? Kāda ir bērnu attieksme pret latviešu valodas priekšmetu?
3. Kādus priekšmetus, izņemot latviešu valodu, jūsu bērni patreiz apgūst latviešu valodā? Kā jūs to vērtējat? Vai, jūsuprāt, šāda pieeja ir atbalstāma?
4. Kāda ir bērnu attieksme pret mācību priekšmetiem, kas tiek mācīti divās valodās? Vai viņiem patīk / nepatīk šie priekšmeti? Kā bērni to pamato? Kas viņiem patīk vai nepatīk šajos priekšmetos? Vai, jūsuprāt, bērnu attieksmi pret šiem mācību priekšmetiem nosaka tas, ka tie tiek mācīti divās valodās?
5. Vai dažādu mācību priekšmetu apguve latviešu valodā bērniem sagādā grūtības? Kādas? Kā tās varētu novērst?
6. Vai, jūsuprāt, mācību materiāli latviešu valodā un bilingvāli apgūstamajos priekšmetos ir apmierinoši? Vai bērni ir jums sūdzējušies par šo priekšmetu mācību grāmatām un citiem mācību materiāliem? Par ko viņi sūdzas?
7. Vai bērni mājās ar jums mēģina runāt latviski? Vai viņi jums stāsta, ko jaunu ir iemācījušies latviski – jaunus vārdus, frāzes utml.?
8. Vai jūs paši mājās, ģimenē mēdzat runāt ar bērniem latviski? Kā jūs paši vērtējat savas latviešu valodas zināšanas un prasmi sarunāties latviešu valodā?
9. Vai jūs mēdzat bērniem palīdzēt izpildīt mājas darbus latviešu valodā un citos mācību priekšmetos, kurus bērni apgūst abās valodās? Kuros gadījumos visbiežāk bērni lūdz jūsu palīdzību?
10. Kā, jums kā vecākiem šķiet, vajadzētu bērniem skolā apgūt latviešu valodu – palielinot latviešu valodas stundu skaitu, apgūstot noteiktus priekšmetus latviešu valodā, vai kā citādi?
11. Vai ārpus skolas un mājas bērniem iznāk runāt latviski? Vai viņiem ir latviešu draugi?
12. Kādi, jūsuprāt, ir bilingvālās apmācības programmas pozitīvie (3) un negatīvie (3) aspekti?

4.2. Fokusa grupas ar pirmo klašu skolēniem plāns

Galvenā diskusijas daļa – jautājumi

1. Vai jums patīk mācīties skolā?
2. Kādi ir jūsu mīļākie priekšmeti?
3. Kāpēc jums tie patīk?
4. Kuri priekšmeti jums nepatīk?
5. Kāpēc jums tie nepatīk?

Latviešu valodas zināšanas un attieksme pret latviešu valodu

1. Vai jūs protat runāt latviski? Kā jums šķiet, jūs labi runājat latviešu valodā?
2. Vai jums patīk runāt latviski?
3. Pastāstiet par sevi latviski – kā jūs sauc, cik jums ir gadu, ko jums patīk darīt?
4. Vai latviešu valoda ir grūta valoda? Vai to ir grūti mācīties?

Latviešu valodas priekšmets

1. Cik reizes nedēļā jums ir latviešu valodas stundas?
2. Vai jums patīk latviešu valodas stundas?
3. Kas jums tajās patīk vislabāk? Kāpēc?
4. Kas jums tajās nepatīk? Kāpēc?
5. Vai jums ir grūti sagatavoties latviešu valodas stundām?
6. Vai vecāki jums palīdz, kad paši netiekat galā?

Mācību priekšmeti latviešu valodā

1. Kādus priekšmetus jūs mācāties daļēji latviešu un daļēji krievu valodā?
2. Jums patīk mācīties daļēji latviešu un daļēji krievu valodā?
3. Vai jūs saprotat, kad skolotājs jums kaut ko stāsta un skaidro latviski? Vai jums ir skaidrs un saprotams, kas ir jādara stundā, kas ir uzdots mājās?
4. Ja jums būtu jāizvēlas – mācīties, piemēram, zīmēšanu un darbmācību daļēji latviski un daļēji krieviski vai tikai krieviski – ko jūs labāk izvēlētos? Kāpēc?
5. Iedomājieties, ka rīt viena no stundām nenotiks, un jūs paši varat izvēlēties, kura tā būs. Kuru no stundām jūs izvēlētos?

Nobeigums

Kur un ar ko ārpus skolas jūs runājat latviski?